

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ П'ЯТЬ ЦЕНТИВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ АМЕРИКИ. ДЕРЖАВ АМЕРИКИ.

Тел. „Свободы“: BRgera 4-9237. — Тел. У. Н. Союзу: BRgera 4-1016 4-0807

THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

АМЕРИКА МУСИТЬ ВИПРОДУКУВАТИ ВОЄННИХ МАТЕРІАЛІВ НА 80 БІЛІОНІВ У 1944

ВАШІНГТОН. — Заступник президента Ради Воєнної Продукції Чарльз Е. Вилсон заявив, що Злучені Держави мусять випродувати в 1944 р. воєнних матеріалів для потреб збройних сил вартості 80 біліонів доларів. Це сказав він на конференції газетарів, військових та робітників. Для порівняння Вилсон пригадав, що в 1942 р. продукція воєнних матеріалів досягла 34 біліони, в біжучому році вона обчислена на 63 біліони, але вже остання четвертина року закроена на вартість 75 біліонів, колиб такий розмах тривав цілий рік. — Перед заявою Вилсона промовляв директор заготовлювань армії подж. Лі Денсон, який згадав, що в грудні 1944 р. 5,000,000 американських воєнок будуть стояти на бойових фронтах поза границями краю і що американська індустрія муситиме їх утримати.

ПРЕЗИДЕНТ БЕЗРАДНИЙ СУПРОТИ ДОВГОАЗИ-КИХ ПРИЧИННИКІВ.

ВАШІНГТОН. — На черговій пресовій конференції президент Рузвелт висловив своє негодування за те, що деякі газети подають наперед згоди про можливі перемир'я в урядових становищах, бо це викликає замішання. Як типовий приклад він подав погодоски про нове призначення начальника головної будави ген. Маршала, про що почали писати навіть за границею. Президент застерігся, що він не оголосить його іменування так, як це передбачувала преса, але тоді, коли він самий буде вважати за відповідне. Залитаний, чи в цьому не завинив хто з високіх урядовців „з довгим язиком“, президент відповів, що це можливо, але він супроти цього безрадний. Колиб так лише 90 відсотків відповідальних людей зміли мовчати, то він дав би собі раду з прочими урядовцями.

ГРОЗЯТЬ РОБІТНИЧИМ ЮНІЯМ ЗАКОННОЮ КОНТРОЛЕЮ.

НЮ ЙОРК. — На річній збірковій Американсько-го Товариства Менеджерів обговорювано недостачу контролю над господаркою в робітничих юніях та над лихами, які з того повстають. Елмо Ровпер, голова фірми, що займається слідженням прилюдної опінії в цій справі, заявив, що ця опінія звертається гостро проти деяких провідників юній за їх самоволою. Коли зорганізовані робітники не всилі тому зарадити, тоді мусить ця справа бути наладнана законодатною дорогою. Протистрайкова клявзуля в законі Сміта-Конела є зразком цього. — Амон Рот, член Воєнної Робітничої Ради, як представник промислових кругів з околиці Сан Франсиско, навіть погрозив, що після війни будуть зростати організації господарів-роботодавців, щоб успішно поборювати надмірні домаганя робітничих юній.

ЗНИЖКА КОШТІВ ЖИТТЯ ВИМАГАЄ СУБСИДІЇ ПРОДУЦЕНТАМ.

ВАШІНГТОН. — Вичікують докладу президента перед конгресом з повним пляном нових субсидій для харчових продуцентів на те, щоб можна цюфнути вспять життєві кошти. Президент теж приготував промову до населення краю, в якій має зясувати ширше справу життєвих коштів. Цей крок мав би дати збільшену силу Бюрові Адміністрації Цін, а також мав би відповідати на критику деяких робітничих організацій, начеб то президент давав лише пусті обіцянки в справі знижки. — З Канади наспіли вісти, що тамошний уряд приготував субсидії для фермерів, щоб обнизити ціни збіжжя на ринку.

ПІДВИШКА ПЛАТНІ ЗАЛІЗНИЧНИКАМ ОБИДЖУЄ ЮНІО.

ВАШІНГТОН. — Залізничні машиністи й їх помічники на льокомотивах домагалися підвишки платні на 30 відсотків. Це малоб піднести їх платню на \$3 денно. Президент назначив окрему комісію для розгляду цього домаганя і комісія виийшла з пропозицією, щоб піднести платню згаданим залізничникам по 4 центи на годину, тобто по 32 центи денно. Тамес-Кашен, президент юнії зворотників в Бофало, висловився, що така підвишка це ніщо інше, а обида для залізничних робітників. На його думку наємці не примуть цієї підвишки.

НЮЙОРСЬКІ ШПИГИ ДІСТАЛИ ПО 30 ЛІТ ТЮРМИ.

НЮ ЙОРК. — Бруклінський федеральний суддя Мортимер В. Байерс оголосив присуд по 30 літ тюрми для німецьких шпигів зо Стейтен Айленд, а це для Ернеста Ф. Леміца й Ервина Г. Де-Спретера. Обидва підсудні признавалися до вини, внаслідок чого відпала потреба подібних доказів. Суддя назначив, що він не мав через те спромоги точно прослідити їх духове наставлення супроти Америки і хоча закон передбачує кару смерти за зраду, він дає їм тюрму.

Позички "Ленд-Ліз" вносять понад п'ятнацять біліонів доларів

ВАШІНГТОН. — Президент Рузвелт подав до прилюдного відома цифри з орудування позичками „ленд-ліз“ для допомоги нашим союзникам у веденню спільної війни проти держав Осі. Вартість матеріалів, що їх перенесено на рахунок Об'єднаних Держав, досягли суми 15 біліонів і 225 мільонів доларів. У місяцю серпні вартість цих переносів досагда цифри \$1,261,000,000 в порівнянні з цифрами в липні, які досягли висоти \$1,050,000,000. Ці матеріали передали Злучені Держави під орудування союзників, хоча в тому самому часі наша держава сама потребувала воєнних матеріалів більше, ніж колинебудь передтим. Наслідок цього був такий, що Гітлерови не вдалося „збудувати даху“ над його фортецею Європи, як це висловився президент.

Уряд одобрив злукку обох найбільших телеграфічних підприємств

ВАШІНГТОН. — Федеральна Комісія Комунікацій одобрива злиття телеграфічних підприємств Вестерн Юніон і Мостал Телеграф, щоб тим робом осягнути одиничність в адміністрації й контролі телеграфічних комунікацій. Злука прийшла після цілих літ студій і розгляду. Вона потриває два роки на пробу, щоб винайти способи господарного орудування цим гігантним підприємством. Хоч цей крок буде справжнім признанням монополю, то з другого боку він принесе великі користи для всього населення. При цьому можна буде плавне затруднювати робітників і не допускати до подвійної праці в тім самім підприємстві, як це було досі. Отже можна буде заощадити на робочій силі нації — як про це висловився деякі члени комісії.

ВETERАНИ ПРИЗНАЮТЬ ПОТРЕБУ МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІЦІЇ ДЛЯ МИРА

НЮ ЙОРК. — На конференції Ветеранів Чужинних Воєн промовляв командант цієї організації, Роберт Т. Мерил. Він заявив, що наші воєнки на фронті бажать собі „установлення міжнародної поліції для втримання всесвітнього миру після війни“. Воєнки вже не вірять у колишні закляки, щоб „війною покінчити війну“. Вони знають, думає Мерил, що всі оці мирові філософії не доведуть до ціли, а найлішим способом втримати мир є організація міжнародної поліційної сили. Об'єднані Держави мають доволі інтелігенції, щоб цю справу розуміти й її перевести в життя.

Чорчил остерігає перед довгою війною

Бритійський прем'єр виступив на конференції 6,000 жінок в Адаберт Голу в Лондоні з промовою про участь жінок в тотальній війні й закликав жінок, аби були готовими на те, що війна потриває й до вересня 1944 року, а то й до осені 1945.

Чорчил представляв, що теперішня стратегія німців зміряє до виинфання німецьких сил з південної й східної Європи до границь самої Німеччини; вони думають продовжувати на тих позиціях війну до того часу, поки їм удасться заставити Об'єднані Держави до укладаного миру. Німці покладаються на те, що народи Об'єднаних Держав змучаться війною шкороше від німців. Чорчил закликав жінок до видержливості й пожертвувань.

Предсідником конференції був Ернест Бевин, міністер праці, а між бесідниками були теж: Антоні Іден, секретар заграничних справ; Ернест Браун, міністер здоров'я; і Лорд Вултон, міністер харчів. Іден сказав, що жінки мусять бути готові на ще більше жертв після війни, ніж підчас війни.

ПОБАЧЕННЯ МОЛОТОВА З АНГЛІЙСЬКИМ ПРАТАТОМ

Молотов, комісар заграничних справ, мав конференцію з архієпископом Йорку, котрий відвідав був російські побоевниці. По девятидневій візиті в Росії архієпископ дїхав з поворотом до Англії.

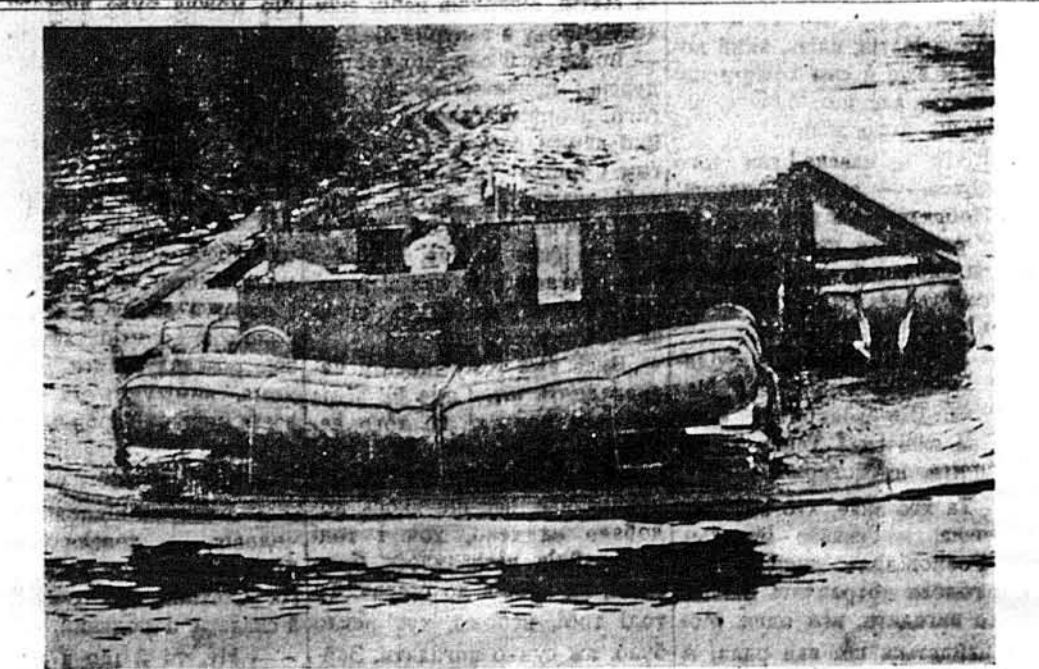
ІТАЛІЯ В НІМЕЦЬКИХ ПАБЕТАХ

Замішання, яке панує щодо куклового уряду Італії з Муссоліні на чолі, побільшуть нехотючи німці ще далі подаванням різних розбїжних вістей про цей уряд та його начальника та затакують інші важні факти. Про Муссоліні, наприклад, було раз сказано, що він був у Римі, а потім, що він вибрався з Риму. Про його міністерський кабінет сказано було, що він відбув своє засідання, але не сказано, де саме; сказано тільки, що „десь у північній Італії“.

Збігні з Італії до Швейцарії кажуть, що німецький уряд почав масову депортацію італійських робітників до Німеччини, де їх уживається на місце німецьких робітників, котрих беруть до війська. „Газета ді Венеція“ писала, що останнього тижня вивезено до Німеччини тисячі італійських робітників у запечатаних товарних возах.

ПОЛЯКИ ВБИЛИ ЗРАДНИКА

Польські круги в Лондоні дістали вістку, що в Вільні польська підземна організація вбила квісдінгівського начальника поліції на ймення Падтаба. У відплату за те німці потім убили десяткх визначних поляків, підманих як закладників.

ГАРМАТА ПЛИВЕ.—Цю гармату перевозять рікою тратвою, котру удержують на воді міхи, наповнені „копаком“. Світлина знято підчас демонстрації в одній військовій школі.

БРИТІЙЦІ ЗАНЯЛИ ЛЕТУНСЬКИЙ ЦЕНТР ФОДЖІЮ

АЛІАНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧ-НІЙ АФРИЦІ. — У понеділок британська восьма армія посунулася скорими маневрами на 24 милі наперед у центральній Італії й захопила Фоджію, що має цілу сітку летунських майданів. Напад британців був так несподіваний, що німці не успіли знищити нічого на цих стратегічно важних полях.

Завдяки добуттю Фоджії аліантські літаки будуть могли незадовго бомбардувати в коротких детах не тільки Італію, але й Німеччину, Францію, Мадряшину й Румунію, бо в колі віддалі 600 миль від Фоджії находяться й Марсель, Ліон, Мінхен, Віден, Будапешт і Пльоешти. У Фоджії є знаменитий майдан Фоджія Джіно Ліса та 12 побічних майданів.

Так важний є цей здобуток для Аліантів, що президент Рузвелт назвав упадок Фоджії одною з найбільших стратегічних перемог Аліантів до цього часу; мовляв, тепер вже ніяка частина Німеччини не є безпечною перед бомбардуванням з летних Фоджії.

ЗНОВУ ПОЯВИЛИСЯ ПІДВОДНІ ЧОВНИ, ЦИМ РАЗОМ З НОВОЮ ЗБРОЄЮ.

ОТАВА. — Головна квартира канадської повітряної сили подала до відома, що на північному Атлантику появилися знову громади німецьких підводних човнів, що були звідти зникли від якогось часу. Субмарини цим разом узброєні новими гарматами для боротьби проти літаків.

Один канадійський літак виходив через три дні на бій проти шайки субмарин, що оставала весь час на поверхні води й цілими днями відстрілювала від літака.

ФРАНЦУЗИ ДАЛИ СТИСКАЮТЬ НІМЦІВ НА КОРСИЦІ

АЛІАНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧ-НІЙ АФРИЦІ. — Французька команда подала вістку, що на Корсиці німці відступили на горт Санто Стефано, де вони мають відай укріплені позиції, та що вони віддї збираються до останньої оборони на захід від Бастії. Що німці рішені на евакуацію, видно з того, що вони оставляють за собою повне знищення. Останній порт, який був у їх руках, знищений до того, що його тепер не можна жвивати.

БОМБОВИКИ БЬЮТЬ ПО ГАНОВЕРІ

ЛОНДОН. — Бритійські й канадійські літаки завдали Німеччині потрійний удар. Головною ціллю бомбардування було місто ГанOVER, на котре скіянено понад 1,700 тон бомб. Інші літаки бомбардували Брунсвік і Емден, котрий то останній ще горів від понеділкового рейду американських літаків фортець. Бритійці втратали в цих рейдах 38 літаків.

НІМЦІ ЗАХОПИЛИ КОРФУ И ВІДБИЛИ СПЛІТ

ЛОНДОН. — Німецький уряд подав комунікат, що німецькі війська захопили стратегічно важний грецький остров Корфу, що лежить при вході до Адрійського моря, та відбили від югославських повстанців Спліт (Спалято).

Ці стратегічні посунення вважають тут доказом, що німці стараються чимскорше скріпдити свою оборону на Балкані. Німецькі звідолення є нимрэхом доказом на вагу операцій югославських повстанців.

ЗАМАХИ НА НАШТИЧНИХ ВЕРХОВОДІВ ПО ОКУПОВАНИХ КРАЯХ.

БЕРН. — Німецьке радіо оповістило, що в Паризі вбито вночі Юлія Ріттера, директора німецької організації для рекрутації робітників у Франції. Сподіваються загальною жорсткою репресій з боку німців.

Останніми часами урід у Віші перестав судити замаховців у французьких судах, в віддає їх у руки Гестапа. Французькі судді давали замаховцям кару в'язниці від 5 до 10 літ, а німці мучать їх і вбивають. До Ціріху прийшла вістка, що кілька днів тому зроблено замах на Ляваля, та що він з бідкою вив'явся з життям.

ЧЕРВОНА АРМІЯ КОНЦЕНТРУЄ ВІЙСЬКА НАД ДНІПРОМ.

ЛОНДОН. — Советські пільні гармати й бомбовики били в вівторок по переправах через Дніпро коло Києва, Дніпропетровська, а тимчасом червона армія погналася за відступаючими в Білій Русі військами в напрямі Гомеля та підсулася на 26 миль до фортеці Орши.

Російський комунікат каже, що коло Дніпропетровська німці гинули підчас переправи Дніпра тисячами та що від їх трупа ріка виступала з берегів. Червона армія забрала за день 1,150 місцевостей.

На правім березі Дніпра німці концентрують великі сили для спротиву наступаючій червоній армії. Їм помагає терен, по правій беріг високий, підчас коли лівий половий.

"СВОБОДА" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрим оголошувач хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посылати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "СВОБОДА," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Граф Сфорца про політику Італії й супроти Італії

У минулу неділю відбулося в Нью Йорку велике віче («релі») під кличем увільнення Італії, на котрому бесідники обговорювали з різних сторін політику Америки супроти Італії, значіння котрої влучно з'ясував один з промовців віча, Ліон Гендерсон, бувший голова Уряду Заряду Цін у Вашингтоні, словами: «Італія є проблемним каменем Атлантицького Чартеру й Чотирох Свобід». Говорено на вічу й про політику самої Італії в даний історичний мент, а головним бесідником у цій справі був активний італійський політичний діяч, граф Карло Сфорца, що був колись італійським міністром заграничних справ і через довгі роки був провідником проти-фашистських сил поза границями Італії.

Граф Сфорца видно осуджує повільний розвій подій в Італії після упадку Муссоліні дня 25 липня, а приписує цю повільність фактви, що «в столицях світа майже ніхто не представляв собі того, що я за свого боку все проповідував: що фашизм це штучний і скорумпований дим карт, котрий одного гарного дня завалиться за кілька годин».

Сфорца думає, що недавні радіові промови Муссоліні автентичні, себто, що це справді говорив Муссоліні. Теперішнього Муссоліні Сфорца називав провідником, що йде за другим, і він осуджував спробу Муссоліні подучити своє ім'я, яким нині всякий погордає, з іменям чеської італійської республіки. Граф Сфорца критикував тих, що вирішували стереження Муссоліні; мовляв, його треба було оставити не в приватній віллі, а в в'язниці. При тому одначе Сфорца радувався з того, що сторожі Муссоліні не хотіли його стріляти, бо мовляв, тепер завдяки тому Муссоліні з'явився перед світом відкрито як Гітлерів квіслінг і він уже не буде мати на будуче ніяких вихриків.

Звернувшись до безпосередніх завдань хвилі, Сфорца називав цей мент найтрагічнішим ментом історії Італії. «Німці видимо рішилися знищити нашу чудову міста, одно по другим, якщо ми їм лиш на це дамо часу. За свого боку, я признаюсь, що я не маю охоти тепер до взаїмних обвинувачень, до історичних процесів, до теоретичних декларацій. Якщо ми це робили, то ми просто показали би, що ми дуже далекі від наших братів в Італії. Вони хочуть тепер

тільки одного: перемогти німців і викинути їх з Італії. Нашим першим обовязком є: воювати до смерти проти німців. Як ми будемо так робити, ми будемо сильніші завтра, коли ми будемо неможливо строги супроти всіх зрадників, фашистів і «полу-фашистів», проти всіх бляхувів, проти всіх брехунів».

Сфорца з'явився за територіальну реконструкцію італійської держави. Однак при тому він з'явився проти прилучування до Італії назад островів Додеканів, бо мовляв ці є грецькими островами по історії й по природі.

«Ми радо привітаємо їх, як вони вернуться до Греції як прова нашого жалю за кримінальну агресію проти Греції, котрої допустився Муссоліні й його Чіано».

Зате граф Сфорца остерігав югославян, «більше в їх, ніж у нашому інтересі», проти висунування домагаь проти цілости італійських територіальних посідоств. Тут він виразно згадував Триест.

У звязку з питаннями італійської держави граф Сфорца обговорював теж питання італійської імперії. Він пригадав, що британський прем'єр сказав був 21. вересня, що італійська імперія пропала. Граф Сфорца заявив, що нині треба би признати, що Італія стратила Етіопію, котру завоював Муссоліні в злочинний спосіб, та «добути ним глумо» Албанію. Однак Сфорца домагався, аби Італії признано її три старі колонії: Лівію, Еритрею й Сомаліянд, що на його думку належать до найкраще адміністрованих колоній в Африці. Він пригадав на слова самого Чорчила, котрий по подорожі до Лівії говорив а одушевлянням про італійську адміністрацію. Тому Сфорца осуджував висказ Чорчила про упадок італійської імперії. Чи розумно, говорив він, ранили почування держави, котра добровільно почала так відважно воювати проти німців, як тільки не стало того зрадника Муссоліні?

Покликуючися й на настрої в Франції, Сфорца казав, що «маси є назагал більше дозрілі, ніж багато дипломатів». За його словами, «герої підземелля» в Італії стоять у тісному звязку з «підземними» рухами в Франції й Еванії та що це зближення є підвалиною ширшої європейської єдності.

Він підчеркував потребу радикальних внутрішніх реформ в Італії для усунення жорстоких несправедливостей і при-

чин невдоволення. Відноситься це передусім до облекшення долі «нещасного пролетаріату, головне в південній Італії», який треба би перемінити на достойну громаду дрібних землевласників, з котрих кожний міг би бути гордим паном землі.

Цікаве доповнення, висказане на італійському вічу в Нью Йорку, найшлося в донесенню з Лондону, що, мовляв, уряди Злучених Держав і Великої Британії настають на уряд Бадолія, аби він прийняв до себе представників ліберальних партій в Італії й поза границею. Це домагання йде по лінії альянтської політики за створення більше репрезентативного уряду для Італії, який евенуально міг би піднятися за таке діло, як виповідження війни Німеччині. Говорив про що справу британський секретар заграничних справ Іден у своїй заяві:

«Якого уряду хочемо ми в Італії? Такого, який був би досить широкий, аби обняти всі партії, що по своїм характері є проти-фашистські. Ми зо свого боку зробимо все, аби до того поступенно довести. Подано нам імення графа Сфорці, — але ми привітаємо кожного, що нам допоможе в праці й воюванню проти Гітлера». Однак британський уряд зовсім не сподівається, що переведення такої політики легка: як у випадку французів, британський уряд знає, що цю політику легше окреслити словами, ніж перевести в життя практично.

За цим донесенням прийшло друге, що, мовляв, маршал Бадоліо справді згодився на альянтське домагання, ба що більше, вже навіть поробив заходою перевести лібералів, у тому числі й графа Сфорцу, наперед до Алжіру, а потім до Італії. Що Бадоліо стоїть й щодо своїх подільних неадже від Сфорці, виходило би з його заяви, що він уже не признає італійського короля цісарем Абссіні, хоча він, Бадоліо, добув її муштардовим газом.

Не дивлячися на те одначе до порозуміння між Бадолієм і Сфорцою ще далеко, як це видно зо заяви самого графа Сфорці, що він його дав газетам після цих донесень. Сфорца сказав, що він не знає нічого про ліберальну реорганізацію уряду Бадолія; для нього ці всі донесення це просто чутки. Він додав, що покищо він прийняв тільки одно рішення: порадити своїм приятелям співпрацювати, підпирати всі воєнні зусилля проти Німеччини, аби приспішити визволення Італії.

"ПАТРІАРХ ВСІЄІ РОСІЇ"

До різних несподіванок, що їх тепер щораз більше надходить з Советів, є одна, що займає особливе місце. Це «Сбор Русскої Православної Церкви» в Москві, та вибір Патріярха і «Священного Синоду».

Коли читати, що подають про це відомості, надслані з Москви до чисто большевицьких газет в Америці, як от до У. Ш. Вістей, то властиво ніщо не сталося. От Сталін прийняв віроповідання російським православним єпископів, що вже погодились з советським режимом, як бувало з царським, і тепер служать Сталінові ще вірніше як цареві. А що в Советях «свобода» релігії, то Сталін радо погодився тепер і на собор, і на вибір патріярха, і на Синод. Та як читати відомості, надслані з Москви до американських православних московських газет, то вже там ось та справа представляється інакше. Тут уже не пишуть до большевиків, а тільки до «русских», до «православних».

І тому представляється Сталіна як великого російського патріярха та називається його «вождом», батьком православної церкви і її добродієм. А вже найбільше кадить Сталінові такі «митрополит галицький і київський». Отже ніби той, що повинен би бути з свого титулу, наданого йому в Москві, найближчий до «русских православних» в Америці, що походять головнв з Галичини. Він бе найбільші поклоні перед Сталіном як добродієм «русских» і «православних».

Ось ті вісті, що їх одержали кацапські газети з Москви, зістали прийняті затуманеними московсофілами з великою радістю. Російська пропаганда, що йшла за царату через православні церкви, є нічим в порівнянню до теперішньої червоної російської пропаганди. І саме тому ми свідками, що та сама преса, що колись служила вірно цареві та Росії, тепер далеко вірніше уже служить Сталінові та Советам, так, що Сталін мало що не являється в неї уже «святим». Ось ті газети підкреслюють, що тепер з церковними перемінами в Советях уже цілковито відродилась давня «Русь», а «русское православие» (себто російське), стало вже знову національною релігією, яку визнала держава як сильну і патріотичну опору «всієї Росії».

Правда, «Свет» наприклад припускає, що Сталін міг керуватись при своїм змінім

відношенню до православної церкви «політичними» цілями, а його крок може бути властиво «політичним маневром». Та це, пише цей часопис, вказує валоб тільки на те, що Сталін як добрий політик зрозумів вкінці силу православної російської церкви і тепер хоче при її допомозі «примирити і закріпити советизм з російським націоналізмом, котрий, як відомо, бере свій корінь з русского православья».

Ось так, як розуміє цей часопис, толкують собі й всі «русские православные» вибір патріярха «всієї Русы».

А що думают українці?

Цікаві заміти про цей вибір російського патріярха подає канадський «Український Голос», який зикля захопувати до «православних» часописів. Отже цей часопис у статті «Сталінів Патріярх» (з 22. вересня) припускає, що це сам Сталін покликав православних єпископів до себе і властиво зааранжував собор і вибір патріярха. У цій статті читаємо так:

«Збори (чи собор) єпископів відбулися 8. вересня, тобто чотири дні після розмови з Сталіном. А Росія є велика і простора країна. Потяги не ходять там тепер швидко, бо то війна і для військових потреб є скрізь перештество. Описують кореспонденти, що на те, аби переїхати з Куйбисева до Москви, потрібно їм було два або три дні. З Тобольська, Иркутська, або Владивостока треба їхати до Москви два, три, чотири рази довше. Однак протягом трьох, зглядно двох днів по розмові митрополитів з Сталіном єпископи з цілої Росії вже були в Москві, аби вибрати патріярха. Ясна річ, що вони вже були в Москві або деесь близько до Москви. А були вони там, бо згорі знали, що Сталін дозволить на їх зїзд; якщо цього не знали, то й не пускалися б у дорогу. Якщо вони були знали тільки те, що митрополити будуть просити в Сталіна дозволу на вибір патріярха, то могли припустати, що Сталін на те — не погодиться... Зрештою не треба було ні зїзду єпископів, ані вибору патріярха, бо патріярха «вибрали» сам Сталін ще 4. вересня, чотири дні перед тим, поки його «вибрали» єпископи. Прещість виразно згорі назначив митрополита Сергія на патріярха, коли, не чекаючи на зїзд єпископів, призначив йому будинок колишньої німецької амбасадки на мешкання як «чоловіком, що має бути патріярхом цілої Росії». Той сам митрополит Сергій знав, що він від Сталіна виходить вже як патріярх, бо навіть не чекав на ту формальність, щоб єпископи вибрали його патріярхом, а відразу перед тим вибором перепроводився до нового патріяршого помешкання як свого власного... Патріярхат в Росії відновлено і відновив його ніхто інший, а Сталін, безбожник, що не тільки з православною церквою, але й взагалі з релігією не має нічого спільного... Бо патріярхат, очевидно, потрібний йому для досягнення політичних цілей, яких поки що треба ще догадуватись».

Далі «У. Г.» звертає увагу, що й це не діється без відома Сталіна, що назначений ним патріярх зве себе «патріярхом цілої Росії», та що ніби український митрополит бере участь у виборі ось такого патріярха. Це вважає «У. Г.» першим кроком Сталіна до «привернення назви Росії для цілої держави».

Ось такі є голоси большевицькі, московсьільські та українські про вибір російського патріярха. Всі вони сходяться таки в одному, що отсе маємо до діла з фактом вели-

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

44)

VII

Було то ввечері. Матій і Бенедьо повертали з роботи і сиділи мовчки в хаті при м'якій світлі невеличкого каганця, в котрім горів, шкварчав і порскав нечистий бориславський віск. Бенедьо вдивлявся в плян, розпростертий перед ним, а Матій, сидючи на своїм малім стільчику, латав свої ходаки. Матій від того ввечора, коли Мортко сказав йому, що «їх справа скінчена», був мовчазливий, мов прибитий. Бенедьо, хоч і не знав докладно, що це за справа, все таки дуже жалів Матія і рад був допомогти йому, але з другого боку, не смів зачепити його, що би не розворушувати в нім наболілого.

Скригнули двері, і до хати ввійшов Андрусь Басараб.

— Дай, Боже, час добрий, — сказав він.

— Дай, Боже, здоровя! — відповів Матій, не підводячися з місця і витягаючи драгву.

Андрусь сів на лаві під вікном і мовчав, роззираючися по хаті. Очевидно, він не знав, від чого би то зачати бесіду. Далі звернувся до Бенедя.

— А що в тебе, побратиме, чувати?

— От, увійде, — відповів Бенедьо.

— Щаститьсь тобі якомусь в нашім Бориславі, — сказав трохи гримко Андрусь.

— Чув я, чув. Та ти тепер великі гроші береш денно при своїй фабриці!

— По три ринські денно. Не надто то багато як на майстра, але як на бідного помічника, то, певно, що досить. Треба буде дещо післати мамі, а

решту... ну, та вже про решту поговоримо пізніше, як усі зійдемося. Я думав дещо трохи над нашою долею...

— Ну, і що ж ви видумали? — спитав Андрусь.

— Будемо говорити про те на зборі. Але от тепер стараймося дещо потишити побратима Матія, адить, який ходить! Я вже й сам хотів дещо балакати, але що, бачите, замало це його знаю...

— Та я власне для того прийшов, — сказав Андрусь.

— Побратиме Матію, пора би тобі розказати нам, що в тебе за справа була з Мортком і чому вона тебе так обходить?

— Е, та що вам розповідати? знехотя відказав Матій.

— Що говорити, коли справа скінчена? Тепер дарма говорити, не повернеш!

— Та хто знає, хто знає, чи скінчена, — сказав Бенедьо.

Розповідать лишень, все три голови потраплять більше дещо вигадати, ніж одна. Може найдеться ще яка рада. А якщо вже і справді все пропало, то бодай вам буде лек-

ше, коли з нами поділиться своєю гризюю.

— Ая, ая, і я так кажу, — potwierдив Андрусь.

— Все то сам один чоловік дурень наспроти громади.

— Ой, так, так, побратиме Андрусю, — відповів сумовито Матій, відложив набік скінчену роботу й закурив люльку.

— може то й зле, що чоловік дурень привається до другого, а описля гризється вже не йно самим собою, але й другим і третім! Та й ще, правду тобі скажу, за другим чоловік дужче гризється, ніж за собою. Таке й моє. Нехай і так, розкажи нам, яка зі мною історія була й яка в мене справа з Мортком.

— Буде вже тому щось з чотиринадцять літ. Саме п'ять літ по моім приході до тогб залятого Борислава. Ще тоді тут не так було. Ями шойно починалися, все це якось подобало на село, хоч і тоді вже зайдів назлазилося було сюди, як хрбів до стерна. То тоді тобі, чебоже, тут пекло було, аж сумно погадати. Зайди крутились та гомонили коло кожної хати, лестилися, як

ті пси, коло кожного господаря, насили, тягли до коршмів, або й таки в хатах поїли людей, видурюючи по кусникові ґрунту під закопи. Що я тоді навидівся, аж серце боліло! А скоро собачі діти обдурили чоловіка, виссали з нього все, що можна було висцати, тоді гей же на нього! Тоді він і пняк, і лайдак, і псяпара, тоді його і з коршми витручуют, і з власної хати виганяють. Страшно збиткувалися над людьми!

— От раз іду я рано на роботу, — дивлюся: повна вулиця людей, збилися в купу, гомонять щось, серед куди крик і плач, а збоку в невеличкій, соломою критій хаті зайді вже розгаздувалися, як у себе дома, вимітують із середини все: миски, горшки, полиці, скриню...

— Що такого? — читаю я.

— А що, — відповідає один чоловік, — довели нехристи бідного Максима до останнього. Статний був газда, ніщо й сказати, а людський, чемний...

— Ну, та й що з ним сталося?

— А нє видиш, — каже чо-

ловік, — видурили в нього ґрунт, худоба розтратилася, а нині ось прийшли та й з хати його вивергли, кажуть, що то їх, що вони собі купили. Той у крик, зайді не питають. Той пірвався до бійки, а їх злетілося в одній хвилі, як тих гайворонів, та й давав бити бідного Максима! Зробився крик, зачали збігатися й наші люди і ледве вирвали Максима з ворожих рук. А той обкрівавлений, аж страшний, та й кричить: «Люди добрі, ви видите, що тут діється! Чого стоїте? Ви гадаєте, що то лиш зі мною так сталося? І з вами буде так само! Ходіть, беріть, що хто має, в руки, — сокири, ціпи, коси, беріть їх виженить те парштво з села. Вони вас розточать живих, так, як мене розточили!» Люди видивилися на нього, стоять, гомонять... А тут один зайділа — он той, що он визирив з вікна, пірвав камінь та й луп Максима в голову. Той на місці повернувся, лиш зархарчав: «Люди добрі, не дайте мой дітині загинати! Я вмираю!»

(Далше буде).

Д. Д.

БЕРЕСТЕЧКО

Ой, чога ти почорніло,
Зелене поле?
Почорніло я від крові
За вольную волю...
Круг містечка Берестечка
На чотири милі
Меце славні запорожці
Своїм трупом вкрили.
Т. Шевченко.

Є в історії пам'ятники, які по-вік віки тривають, бо писані вони живою кровю. Одною з найдорожчих і найцікавіших для кожного українця історичних пам'яток є поле бойовища під Берестечком. В історії усіх славянських народів не багато знайдеться таких важних, що до своїх наслідків подій, як ця нещаслива для нас битва. Порівняти її можна хіба, що з Косівською та Білогірською битвами. Це був кульмінаційний момент страшної боротьби Польщі з Україною, момент високо трагічний, повний потрясуючих епізодів. Як і більшість українських історичних пам'яток, берестецьке поле з його могилками зоставалося в забутті, не викликаючи ніякої цікавості, аж поки не звернули на нього уваги почайківські ченці, та не заходилися по своїйму біля козацьких могилок. Звісно, опоряючись на могили, ченці мали на увазі свої власні цілі, такі, що з пам'яттю козацьких героїв може нічого спільного не мають. Просто доглядали, що от лежить собі „рес нуліус“, як кажуть юрести, та й користувалися з неї для себе, бо ті, для кого могилки козацькі найбільшці повинні бути — за них не озивалися. Заходами ченців назбирало до купи чимало кістяків, порозкиданих по полю, поховано їх в одній могилі, і над тією могилою мурують тепер церков — успальню.

Чи добре, чи ні, що не своя, але сторона, та ще й така непевна рука заходила коловшання святих могилок українських лицарів, вусюкому разі — на мою думку — це краще, ніж було досі, коли могилки ті стояли без хреста, без пам'ятника усякого, а кости козаці валялися по полю, заважаючи нащадкам-пугаторам орати його... Бодай хоч заговорили про могилки в часописах, почали, хоч зрідка, навідуватися туди вчені, туристи що від часів Костомарова, здається, ніколи там не бували, а що року, в день поминок, і вересня сходяться на могилки тисячі народу з околиць сіл.

Щоб уклонитись дорогим могилкам, та щоб побачити на власні очі, як їх опорядили почайківські ченці (бо про це по часописах подавалися дуже невірні і часто суперечливі вістки), вибралася на початку серпня невеличка компанія — трьох українців російських, і один земляк із Галичини. Було це в 1911-му році.

Раненько вийшли ми з містечка Радивилова (найближча станція залізничної до Берестечка — 28 верст ґрунтовог шляху). Дорога йде трохи не весь час понад самим австрійським кордоном; з одного боку Австрія — залізниці стовпи з написом: „Кеніґрайх Галицен“, з другого — російські рябенкі черно-білі стовпи. Сковив один ступінь у бків, і вже в іншій державі. Та уважай! Он понад шляхом машерує російський дозорець із ружинцею, цильно стереже, щоб не перескочив хто за ту ідеальну лінію, що зветься кордоном. У ночі навіть зовсім забороняють їздити цим шляхом.

турцими оздобами, з товстезливими мурами, наче в якій кріпості.

Посеред містечка, на горбочку, величавий костел, збудований королем Яном Казимиром в пам'ять перемоги над козаками і реставрований в 1801 році одним польським лідичем. На краю містечка, через річку, невелика, теж кам'яна церква.

Була неділя. На базар зіхалося багато народу. Баби з характеристичним підстриженим волоссям, випущеним назад зпід очіпка, дядьки в обшитих червоною торчочкою свитках. Поміж возами поважно поважають сивоусі цехові майстри, в довгих синіх керехах. Кажуть, що тільки в Берестечку, та ще в м. Степані й збереглися отакі архаїчні типи, мов жива ілюстрація до пісні про Куперяна, славного цехмайстра. Для етнографичиста роскіш. Наш товариш-галичанин, учений лінґвіст, записав багато слів і форм місцевої мови, що зберегла всю чистоту, незасмічену чужими елементами, і майже нічим не відрізняється від сусідньої Галичини. Українська мова панує тут скрізь, і православні, і католики, хлопці і поважні дядьки, жиди по заїздах та крамничях — усі балакають нею. Приемно вразила мене одна прикмета тутешнього народу — якась статичність і певна культурність, коли хочете. От, скажемо, на базарі: який там великий натопів, скільки-то возів збилося до купи, так, що ні туди, ні сюди, і ні розминуться, ні проїхати, і ні навіть пішому поміж возами просунуться. І дядьки гукують сваряться, але не чув я ні одного незвичайного слова, ні одної поганой московської лайки, навіть із пняних уст. Не дійшла ще сюди, видно, „культура“ російська, що так дає себе маркантно помічати на Лівобережжі.

Берестечко має за собою не аби-яку минулисть: в XVI віці було воно одним з центрів аріяництва на Волині. Була тут аріяньська колегія й друкарня. У XVII столітті придбало воно собі ще більшої слави великою битвою 1651 року.

Через містечко пливе річка Стир; з лівого боку (як стати лицем на південь, до Пляшево, де отаборилися козаки) вона омиває величезну рівну площину, на якій є поле берестецької битви. Дорога з Берестечка до села Пляшево перебігає це поле, що переходить під Пляшевою в болотняний дуг річки, що теж зветься Пляшевою (впадає в Стир). Отут, понад болотами й мочарами отаборилися козацьке військо. Боронили його ці болота з заду, але як доведлося відступати, то й загубили вони десятки тисяч українських воїнів.

Широке, рівне поле, скільки оком глянути по краях трохи повищеється, наче велетенська тарілка. Далеко на обрії мріє ліс. За цих лісів від півдня виступило українське й татарське військо і побачило перед собою вже готовий польський табір, що мав позад себе Берестечко.

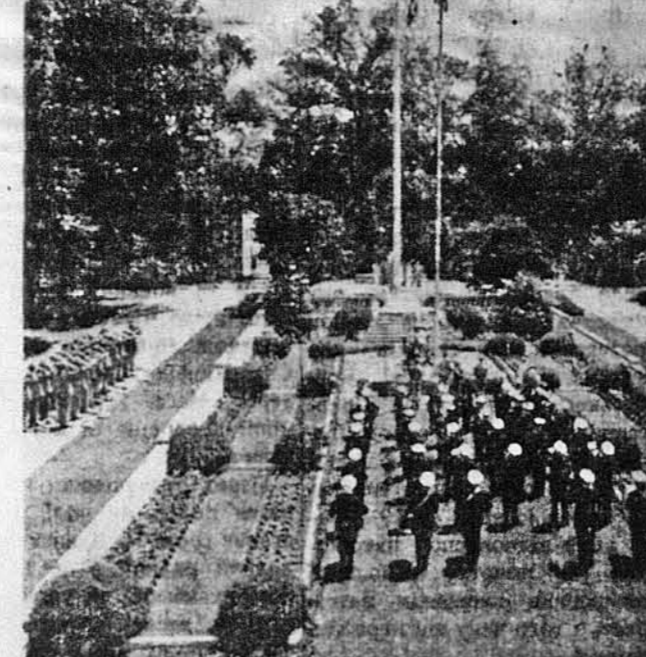
Зійшлося на широкому полі до пів мільона людей. З одного боку польські лицарі в золоченої зброї, в леопардових шкурах, у струсєвих перах з другого — козаки в чорних свитках і татарі в овечих кожухах. Оттут було печко! Тільки на такому безмежному просторі міг відбутись в перший день бою кавалерійський поединок, в якому взяло участь з обох боків 200,000 кінних воїнів. Козаки розбили тоді й розпорозили польську кавалерію, завдавши королеви й усьому війську немало суму. Якби не зрада хана Іслям-Ґірея на третій рішучий день бою, то хто знає, що сталось би було потому з Польщею і як-би виглядала тепер карта Європи.

(Кінець буде).

ПАЙКОВИЙ ГУМОР.

На Юніон Стейшен у Вашингтоні прибуває щодня сотки поророжних з адвокатськими торбами, тобто на знак, що мають документи для орудок, з якими приїхали. Ранком портери крутяться, щоб допомогти подорожним вистіти з пулманових возів. Звичайно в тому часі панує який натовп, що нестає ні служби, ні автомобілів.

Серед натовпу висів одного ранку старенький подорожний. Його посадив залізничний портер на візку, призначенім для хворих. Ноги подорожного були накріті диваном, на знак, що каліка. На колінах лежала тарба. Із залізничної п'ялформи довіз портер подорожного до місця, де ждуть авта. Товла інших подорожних з пошаною розступилася,

ШКОЛА МАРИНАРИВ. Піднесення прапора на новій площі коло школи для маринарів у Кінґс Пойнт, Нью Йорк. Це був колись маєток Волтера Крайслера; коштував уряд 6 мільонів 900 тисяч доларів. Нині там набирає науку 2,670 осіб.

ка тарілка. Далеко на обрії мріє ліс. За цих лісів від півдня виступило українське й татарське військо і побачило перед собою вже готовий польський табір, що мав позад себе Берестечко.

щоби дати перше місце каліцї. Якже зачудувалися видці, коли з крісла на колісцятах встав легко старий чоловік і вскочив до авта. Щоб не довести до розярєння, подорожний вихилив голову з авта, дав знак, щоб люди втихли й каже: „У вагоні вкрали мені черевки. Спішу до готелю, щоб вислати домів повітряною поштою лист, щоби мені прислали пайок число 18. Не гнівайтеся!“

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАТИ ДО НЬОГО ЯК НАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ

ЯПОНЕЦЬ КАПЕЛЯНОМ. — Це лютенант Гіро Гіґучі, з Гавайів і з японського роду, що є капеляном в американській армії. Він є християнином.

„НЕБІЖЧИК“ СТРИМАВ ПРИГОТУВАННЯ ДО СВОГО ПОХОРОНУ.

КЛАРКСБОРґ (Вест Верджинія). — Джов Сальваторе, 26-літній механік при военній флотії, прибув домів та стримав похоронний обряд, який родина зарядила по нім, як злогодливим небіжчиків. Його родичі дістали минулої п'ятиніці повідомлення, що їх син помер у шпиталі в Синсинатї. Вони купили місце на цвинтарі і замовили квіти. Вияснення за непорозуміння дав таке: Перед трьома місяцями він згубив свого портмонетку з грішми й документами. Якийсь чоловік це найшов, а коли помер у шпиталі, поліція взяла ці документи й шукала родини небіжчика.

ПІДПИРАЙТЕ БІЗНЕСМЕНІВ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬСЯ В „СВОБОДУ“, А ТИМСАМИМ ПІДПІРЕТЕ „СВОБОДУ“.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 2 вересня 1943 р. помер **ПЕТРО КАЧМАР**, член від. 140 У. Н. Союзу в Ріонгстєві, О.

Покойний походив зі Стрибач, повіт Самбір, Галичина. Вступив до від. 140 У. Н. Союзу в 1925 р. Помишав у смутку жєву Материни, 4 синів і 3 доньки. Старший син Михайло є в армії і є членом У. Н. Союзу. Похорон відбувся в українській католицькій церкві. Поховано його на цвинтарі Кальварія. — В. Н. П.т. І. Кравець, секрет.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БРИДЖПОРТ, КОНН. — Тов. Українська Січ, від. 59, повідомляє всіх своїх членів і члениць, що мініячі збори відбудуться в неділю 3 жовтня, в галї церковній, 34 Біч ул., в годїні 2. попозудї. Збираємо всіх членів прийти на час, а не годїну пізніше. Буде важна справа, котюй кожде маємо вирішити на користь товариства і члєн-жовїрї в нації американській армії. — За уряд: Ф. Моїнок, предс.; Л. Бял, кас.; М. Гальський, секрет.

ВУНСАМЕТ, Р. АЙ. — Тов. ім. Івєма Франка від. 241, повідомляє всіх своїх члєнів, що 3-квартальні збори відбудуться 2 жовтня, в годїні 7. вечором, в галї 74 Герис Ебеню. Просимо всіх члєнів прийти, бо є важні справи. — Урад.

ПІТЕРСОН, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, відбудуться в суботу, 2-го жовтня, в Ст. Бенедикт Галї, 435 Мейн Стр. Урад збирає всіх члєнів прийти на ці збори і порішити справу бондів і адреси хлопів, що служать в армії. Обовязком кожного батька й матері є принести на збори адресу своїх синів. За уряд: С. Винарський, предс.; А. Золіський, кас.; М. Матис, фін. і рек. секрет.

ВІСТАНУТЬ ЗАЙНЯТИ

ПОТРІБНО МУЖЧИН ДО МИТТЯ ТРОМБІВ
Стає зайняти. Тиждєна платя \$39.14. Праця в Гобокєн у военній індустрії. Треба мати драйверс лайсенс. Годїстїсь до:
JOHN J. CASALE, Inc.
510 W. 21st St., New York City.
Челєкс 3-8200.

ВСІ ЧАСТІ ДО НАПРАВИ ПЕЧЕР
вуглевїх, газонїх, нафтовїх, огріванїх парою в гарячїю водою, як також усякі новї печї можете дістати в
STOVE MFGS CORP.,
182-186 Mulberry St., Newark, N. J.

КУПИТЕ ВОЄННІ БОНДИ

Д-Р С. ЧЕРНОВ

Гострі й хронїчні недуги чоловіків і жінок — Шкіра й кров.
Аналіза кровї для подурного свідечтєв.
Геморoidal й желєкї лікуєтєся без оператїї.
223 SECOND AVE., cor. 14th ST., NEW YORK CITY, Room 14.
GRamercy 7-7697

Офісові годїни: децїю від 10 до 7:30. В неділі від 11 до 1:30.
Жінка-доктор до обслуги.
X & "Флароскоп" — Екзамїнація \$2.00

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, НЕ В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАТИ ДО НЬОГО ЯК НАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ

\$150.00 ЦІЛИЙ ПОХОРОН
і вище
ОБСЛУГУЄМО В ПЕРТ АМБОЯ І ОКОЛИЦІ
KANAI KAIN
FUNERAL HOME
433 STATE STREET, PERTH AMBOY, N. J.
Phone: Perth Amboy 4-4648

МИРОН ЛИТВИН І СИН
УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ
Обслуга шїра і чесна
383 Morris Avenue, cor. Springfield Ave. NEWARK, N. J.
Phone: ESsex 3-5347

ІВАН БУНЬКО
УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ
зарядкує погребани по ціні так низькій як \$150.
ОБСЛУГА НАЙКРАЩА.
JOHN BUNCO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 E. 5th St., NEW YORK CITY
Rignified funerals as low as \$150.
Telephone: GRamercy 7-7661

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК НА ФІЛАДЕЛЬФІЮ І ОКОЛИЩО
МИХАЙЛО НАСЕВИЧ
cor. FRANKLIN & BROWN STS., PHILADELPHIA, PA.
Tel. Market 1320.
ОБСЛУГА В ДЕНЬ І В НОЧІ

ПЕТРО ЯРЕМА
УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ
Занимаєсь похоронами в BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ
129 EAST 7th STREET, NEW YORK, N. Y.
Tel.: ORchard 4-2568
BRANCH OFFICE & CHAPEL: 707 Prospect Avenue, (cor. E. 155 St.) BRONX, N. Y.
Tel.: MEtrose 4-8377

ТАРЗАН, ч. 844. Підтвержені підозріння.

Як чоловік обернувся, Тарзан скочив поза корч.

Він бачив тепер, за ким він ішов. Його підозріння були потверджені.

Певний, що за ним ніхто не глядає, чоловік поспішно пішов до хати.

Тепер Тарзан пішов скорим ходом за хитрим бандитом.